

**НАУКА ТА ОСВІТА В
УМОВАХ ВІЙНИ:
ГЛУХІВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА
ДОВЖЕНКА**

**23-24 травня
2024 року**

**МАТЕРІАЛИ ЗВІТНОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ
ТА ФАХОВОЇ
ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ**

РОЗДІЛ 2

УДК: 378
Н-34

*Схвалено вченою радою
Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка
(протокол №13 від 29 травня 2024 року)*

Програмний комітет:

Голова:

Луценко Г. В. – проректор з науково-педагогічної роботи.

Відповідальний секретар:

Федорова Л.Г. – методист відділу аспірантури, докторантури та наукової роботи.

Члени програмного комітету:

Дмитренко А. П. – завідувач кафедри теорії і методики дошкільної освіти, голова ради Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених факультету дошкільної освіти;

Маринченко Є. О. – відповідальний за наукову роботу факультету технологічної і професійної освіти;

Хлонь Н. В. – відповідальна за наукову роботу факультету природничої і фізико-математичної освіти;

Кабиш М. Ю. – відповідальна за наукову роботу Навчально-наукового інституту філології та історії;

Тітаренко С. А. – відповідальна за наукову роботу факультету дошкільної освіти;

Тихонова А. П. – відповідальна за наукову роботу Навчально-наукового інституту педагогіки і психології;

Андросенко А. О. – голова ради Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених факультету технологічної і професійної освіти;

Мозговий О. С. – голова ради Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених Навчально-наукового інституту філології та історії.

Н-34

Наука та освіта в умовах війни: Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка»: збірник матеріалів звітної науково-практичної конференції здобувачів вищої та фахової перед вищою освітою. За заг. ред. Луценка Г.В. Глухів. 2024. Ч.2. 628 с.

Електронна версія збірника розміщена на сайті Глухівського НПУ ім. О.Довженка у відкритому доступі за інтернет адресою: <http://new.gnpu.edu.ua/uk/nauka/studentska-naukovo-doslidnytska-dijalnist.html> у розділі НАУКА - Студентська науково-дослідницька діяльність та надіслана на пошту учасникам

До збірника увійшли матеріали доповідей здобувачів фахової передвищої, вищої освіти за результатами роботи над науковими дослідженнями.

Основна мета заходу: популяризація діяльності активних, талановитих, креативних молодих учених у різних галузях науки, сприяння у реалізації їхнього творчого і наукового потенціалу.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Відповідальність за науковий рівень тез доповіді, обґрунтованість висновків, а також, достовірність результатів і дотримання авторських прав несуть автори, а також, їх наукові керівники.

© Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2024

© Автори публікацій, 2024

ЗМІСТ		
ЗДОБУВАЧІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ОСВІТНЬО-НАУКОВОГО СТУПЕНЯ «ДОКТОР ФІЛОСОФІЇ»		4
Шифр	СПЕЦІАЛЬНОСТІ	
011	ОСВІТНІ, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ	4
012	ДОШКІЛЬНА ОСВІТА	44
013	ПОЧАТКОВА ОСВІТА	60
015	ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА	76
032	ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ	105
073	МЕНЕДЖМЕНТ	132
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ		147
СЕКЦІЯ	ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	147
СЕКЦІЯ	ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	193
СЕКЦІЯ	ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ, СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ	233
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ ТА ІСТОРІЇ		286
СЕКЦІЯ	УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, ЛІТЕРАТУРИ ТА МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ	286
СЕКЦІЯ	АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ, ЛІТЕРАТУРИ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДА	307
СЕКЦІЯ	ІСТОРІЇ, ПРАВОНАВСТВА ТА МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ	342
ФАКУЛЬТЕТ ПРИРОДНИЧОЇ І ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ		355
СЕКЦІЯ	ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ ТА ІНФОРМАТИКИ	355
СЕКЦІЯ	БІОЛОГІЇ, ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ ТА МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ	360
СЕКЦІЯ	ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН	367
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ		376
СЕКЦІЯ	ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ	376
СЕКЦІЯ	ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ	442
СЕКЦІЯ	ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ	466
ФАКУЛЬТЕТ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ		516
СЕКЦІЯ	ТЕХНОЛОГІЧНОЇ І ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	516
СЕКЦІЯ	ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА	561
СЕКЦІЯ	ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	576
ВСП «ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ГЛУХІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА»		585
СЕКЦІЯ	ЦК ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ	585
СЕКЦІЯ	ЦК ГУМАНІТАРНО-СОЦІАЛЬНИХ ОСВІТНІХ КОМПОНЕНТІВ	592
СЕКЦІЯ	ЦК ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ	603
СЕКЦІЯ	ЦК ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ	607
СЕКЦІЯ	ЦК ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ	616
СЕКЦІЯ	ЦК ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ	624

Назирів Родіон Шавкатович,
аспірант 2 року навчання спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
факультету технологічної і професійної освіти
Науковий керівник: д-р пед. наук, проф. Н.М. Ткаченко

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У зв'язку зі стрімкими процесами глобалізації та інформатизації суспільство відчуває гостру потребу у фахівцях, які володіють однією або декількома іноземними мовами як у повсякденному спілкуванні, так і у професійній сфері. Обов'язковою вимогою 70% усіх вакансій на вітчизняному ринку праці є знання іноземної мови для реалізації зарубіжних професійних контактів, що передбачає вміння не тільки спілкуватися із закордонними партнерами, а й використовувати у своїй роботі міжнародний професійний та культурний досвід.

Таким чином, професійно-орієнтована підготовка у закладах вищої освіти повинна забезпечувати не тільки високий рівень знань, навичок та умінь, що становлять основу вузько спеціальної підготовки, а й формувати їх готовність до виконання професійної діяльності в умовах спілкування з представниками інших лінгвосоціокультурних спільнот іноземною мовою в процесі вирішення практичних, теоретичних та дослідницьких завдань в умовах глобальної комунікації, опосередкованої комп'ютером, а також сприяти їх подальшому саморозвитку, самоосвіті та професійному зростанню.

У сучасному світі іншомовна професійно спрямована освіта націлена на формування спеціаліста, здатного до вирішення виробничих завдань у ході комунікації серед колег. При цьому іноземна мова покликана виконувати дві основні функції в професійній діяльності працівника: виступати інструментом спілкування (в усній та письмовій формі), а також бути засобом удосконалення професійного рівня.

З огляду на це виникає «нагальна потреба в оновленні цілей навчання іноземних мов на сучасному етапі, від правильності розуміння яких буде залежати тактика навчання іноземних мов, зокрема пошук нових шляхів удосконалення цього процесу» [2]. «Тримати руку на пульсі» інновацій є обов'язком справжнього професіонала своєї справи, оскільки вони є вкрай актуальними для сучасних викликів, дозволяють долати їх різними способами та визначають майбутнє освіти в цілому, а їх запровадження уможливить вирішення суперечності між традиційною системою та потребами в якісно новій освіті» [3].

Аналіз сучасних підходів до іншомовного навчання у ЗВО, у тому числі з урахуванням дистанційних способів організації навчання, показує, що ефективним для навчання іноземної мови є «використання ІКТ, активних та інтерактивних методів навчання, що активізують процес самоосвіти студентів, привчають до роботи з великими обсягами інформації різних видів, розвивають уміння і навички самостійного прийняття рішень тощо» [1].

Разом з тим, аналіз останніх досліджень та публікацій засвідчує, що іноземна мова є такою навчальною дисципліною, щодо якої досить легко можна інтегрувати елементи інших навчальних предметів. Міждисциплінарні зв'язки у навчанні іноземних мов сприяють формуванню та розвитку мобільності мислення студентів, підтримці мотивації до вивчення предмета та підвищенню свідомої активності на занятті. З огляду на це, одним із досить ефективних методів інтеграції на заняттях з іноземної мови є

предметно-мовне інтегроване навчання або CLIL (Content and Language Integrated Learning). Ця інноваційна методика була розроблена та описана в роботах Д. Марша, Д. Лейзена та інших дослідників, згідно з якими предметно-мовне інтегроване навчання поєднує в собі різні підходи, що використовуються у різних контекстах. Крім того, дослідники наголошують на важливості цього методу з точки зору одночасного вивчення навчального предмета та іноземної мови [4]. Цей підхід доцільний у підготовці студентів, для яких значущим є не сам мовний матеріал, а професійно-предметний зміст, що визначає їх мотивацію.

Суть методу CLIL полягає у можливості формування іншомовної комунікативної компетентності студентів в тому ж контексті, в якому відбуваються формування та розвиток знань і умінь. Базовим принципом підходу CLIL є «4С» що включає content (відбір професійно спрямованого матеріалу), culture (занурення в інше культурне середовище), cognition (розвиток комплексу навичок розумових студентів), communication (розвиток іншомовних комунікативних навичок студентів) [6]. Д. Койл (D. Coyle), представляючи принцип «4С», зазначає, що змістовний, культурний та когнітивний компоненти реалізуються через комунікацію [4]. Тобто CLIL варто розглядати як середовище створення предметно спрямованої комунікації на основі набутих знань, розвитку розумових навичок та визнання культурних аспектів.

Аналіз робіт, присвячених вивченню CLIL у викладанні іноземної мови студентам ЗВО, дозволяє визначити такі особливості використання цього підходу:

- основною лінгводидактичною одиницею є автентичний текст, що є відправною точкою
- для подальшої дискусії та подання мовного матеріалу;
- пріоритетним форматом навчання у рамках CLIL є робота у парах, групах (cooperative learning) [5];
- акцент робиться на розвитку навичок комунікації: побіжна мова, під час якої помилки сприймаються як природна частина навчання [7].

Поруч із перевагами дослідники відзначають проблеми впровадження цього підходу у реальну освітню практику. До них належать недостатній рівень володіння іноземною мовою у студентів для реалізації принципів CLIL; складність взаємодії викладачів іноземної мови з викладачами спеціальних дисциплін; неготовність викладачів до інтеграції знань; недостатня кількість годин з дисципліни «Іноземна мова» у ЗВО. Незважаючи на зазначені проблеми, застосування CLIL є пріоритетним напрямком в організації навчання, що дозволяє мотивувати студента та досягти високих результатів.

Варто зазначити, що виділяють різні моделі застосування CLIL: «м'яку», soft CLIL (інтеграція професійно-орієнтованих тем у курс іноземної мови) та «жорстку», hard CLIL (викладання тем професійної дисципліни іноземною мовою) [7]. Найбільш прийнятним варіантом для навчання різнорівневої групи студентів у форматі дистанційного навчання є «м'яка» модель (Soft CLIL). Визначаючи можливості її успішного впровадження у викладання «Іноземної мови для професійної діяльності», зазначимо, що умовами продуктивного функціонування CLIL є використання автентичних текстів, допомога викладача у мінімізації мовних труднощів, активна взаємодія студентів, розвиток розумових навичок вищого гатунку.

Впровадження підходу CLIL з використанням цифрових технологій у навчання студентів дозволяє значно модернізувати процес викладання англійської мови та готує майбутніх інженерів до іншомовної комунікації у професійній діяльності.

Як перспективний напрямок подальшого дослідження ми розглядаємо розробку на основі запропонованої моделі інтегрованих занять з англійської мови та професійної дисципліни.

Сучасні методи, техніки та підходи до викладання зумовлюють найкращий результат студента, враховуючи умови навчання, мотивацію та кінцеву мету. Їх використання здебільшого утворює вдалий мікс для кожного конкретного курсу.

Список використаних джерел

1. Ткаченко Н. М. Методика формування професійного іміджу майбутніх учителів іноземних мов у педагогічних закладах вищої освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2018. № 3. С. 180–183.
2. Ткаченко Н. Орієнтири професійної діяльності сучасного вчителя іноземних мов. *Педагогічні науки*. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2016. № 73. Т. 1. С. 139–144.
3. Ткаченко Наталія. Тренди освіти 2022: світовий контекст. Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка»). 2022. № 11 (16). С. 178-189. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-11\(16\)-178-189](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2022-11(16)-178-189)
4. Coyle, D., Hood, P., Marsh, D. (2010) Content and Language Integrated Learning. Cambridge University Press.
5. Mazzara S. Methodological Aspects and Models of CLIL. *Social Sciences and Humanities*. 2018. № 3. P. 90-100
6. Uemura T. CLIL and Its Possible Application to English Education to Enhance Undergraduates' Academic and Subject-specific English Literacy. URL: https://ire-asia.org/ijeim/published/vol7issue2/IJEIM2017_7_2_13-21.pdf
7. Yang W. ESP VS CLIL: A Coin of Two Sides or a Continuum of Two Extremes? URL: https://www.esptodayjournal.org/pdf/current_issue/3.6.2016/WENHSIEN-YANG-full%20text.pdf

Нікітченко Наталія Григорівна,

*аспірантка 1 року навчання спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки
факультету технологічної та професійної освіти
Науковий керівник: д-р пед. наук, доц. Хроленко М.В.*

МІСЦЕ ЕКОЛОГО-ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СИСТЕМІ ЗАГАЛЬНИХ І ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ

Вступ. Розв'язання актуальних екологічних проблем природного середовища та охорони здоров'я людини потребує перегляду політичних, економічних, соціокультурних та освітніх пріоритетів взаємодії людини з природою. Освітню стратегію щодо вирішення цих питань ми пов'язуємо, спираючись на думки низки науковців, з переосмисленням ролі та значення сучасної системи освіти у формуванні та розвитку еколого-валеологічної компетентності майбутніх учителів, яка спрямована на створення балансу між суспільством і природою, досягнення гармонії між людиною і природним довкіллям.

Соціальна місія вчителя, який здатний ефективно реалізувати універсальні ідеї екологобезпечного розвитку залежить від його професіоналізму, тобто сформованості ключових (базових, основних) і предметних компетентностей, набуття програмних результатів навчання, які особистість здатна застосовувати в професійній діяльності.